

Spännande tävling i fågelskådning

Domherre ger damerna segervittring

Karlarna får maka på sig i fågeltornen. Det kvinnliga skådarnätverket Rapphönan fyller tio år. Häng med på fyra tjejs kamp för seger i kryssartävlingen.

TEXT OCH FOTO IRMI PERSSON

NÅGON DÅR? Gigi Sahlstrand försöker få en vattenrall att svara på ett inspelat lockljud i mobilappen.

SPANAR INTE EFTER UBÅT. Vid Lambaruddsfjärden är det främst trutar och måsar laget hoppas på att kunna bocka av på artlistan.

JUBEL ÖVER NY ART. Yes! En skrattmå på artlistan. Gigi Sahlstrand och Marianne Dannbeck jublar.

Gigi Sahlstrand, erfaren fågelskådare och en av initiativtagarna till Rapphönan, spanar koncentrerat genom sin fågelskåp. Alldeles vid Ekebyhovs slott på Ekerö i Mälaren finns ett populärt fågelbord dit många småfåglar kommer för att äta upp sig under vintern.

Gigi och hennes medskådare Annika Morberg, Eva Johansson och Marianne Dannbeck har åkt dit för att "samla" fågelarter. – Nu är det en domherre vid fågelmatningen! rapporterar Gigi.

Domherren innebär ännu ett kryss närmare seger på dagens "artrace", en lag-tävling som går ut på att få ihop flest fågelarter under en dag. Klockan 14 möts alla tävlande upp och det är viktigt att komma i tid.

– Kommer man till samlingsplatsen efter utsatt tid blir man av med arter, en för varje minuts försening, förklarar Marianne.

Gigis lag börjar få segervittring, särskilt när Eva kort efter domherreskådningen hojtar att hon sett en bofink. Det blir art nummer 41 på listan.

– I dag har vi faktiskt haft väldigt tur. Vi brukar komma upp i över 40 arter men hur många det blir har mycket med isläggnen att göra också. De är det varit helt istäckt har vi haft 38 som bäst tror jag, säger Gigi.

Kul med tävlingar

Att Gigis lag enbart består av kvinnor borde kanske inte vara så mycket att orda om. Men det är en stor framgång och en tydlig kontrast till hur fågelskådarmiljön i Sverige såg ut för bara ett decennium sedan.

– Då hade vi aldrig haft ett rent tjejlag som tävlade. Det skulle heller inte ha hänt att en minibuss med bara kvinnor åkt ner till Öland för att skåda, vilket är helt normalt i dag. Det har hänt otroligt mycket på de tio år

som Rapphönan funnits, säger Gigi.

Gigi var intresserad av fåglar redan som barn men kom i gång med skådning på allvar först i vuxen ålder.

– 1994 träffade jag en ny kille som hade en gammal tubkikare med jättestor förstoring. Den blev jag nyfiken på så jag tog med den ner till stranden för att testa, säger Gigi.

Hon fastnade direkt. Optiken i kikaren gjorde det möjligt att se väldigt mycket på väldigt långt håll och de fågelkunskaper Gigi skaffat sig som liten kom nu plötsligt till nytta igen. Hon tyckte också att det var roligt med själva tävlingsmomentet.

– Jag gillade det här med artistor och att kunna sätta ett kryss för alla fåglar jag fick syn på.

På den tiden var Gigi nästan ensam kvinna bland fågelskådarna i hemstaden Nynäshamn. Men där fanns en bra klubb vars medlemmar tog väl hand om henne. Fågellintresset växte och ganska snart gick Gigi om sin dåvarande partner i kunskap. Trots det blev hon knappt tilltalad när de var ute och skådade med andra.

Grundade nätverket Rapphönan

Idén till ett kvinnligt fågelskådarnätverk började nu ta form i Gigis huvud. Till en början handlade det främst om att knyta ihop kvinnor som redan skådade.

– Jag reste mycket i jobbet och ville gärna passa på att skåda när jag kom till nya platser. Problemet var att jag inte alltid hade egen bil och inte visste riktigt vart jag skulle. Men jag drog mig för att ta kontakt med män på orten eller i den lokala föreningen för att komma ut. Jag ville skåda med kvinnor, säger Gigi.

2009 grundade hon Rapphönan tillsammans med fyra andra kvinnliga fågelskådare entusiaster men det blev Gigi och Eva Stenvång Lind-

qvist som drev nätverket framåt. Ugefär samtidigt kom de två ut med boken *Börja skåda fågel* (SOF – Birdlife Sverige 2017). Det gav en hel del draghjälp även till nätverket.

– Många kvinnor hörde av sig och sa att de ville börja skåda fågel. De hade tidigare avskräckts av att det "bara" var män som höll på. För dem blev Rapphönan en bra språngbräda, säger Gigi.

Finns flera lokalklubbar

Rapphönan startade i Stockholm men har spridit sig till hela landet. I dag finns tolv lokalklubbar.

– Målet är att Rapphönan inte ska behövas. Nu när så många tjejer skådare är vi på god väg mot det.

Gigi, Annika, Marianne och Eva håller en kort överläggning om vart det borde vara bäst att åka härnäst. Marianne föreslår Lambarudd och vattenlaboratoriet på Lovön. På vägen dit får Gigi syn på något intressant. Vi bromsar in och Gigi pekar mot en hög stolpe i ett stängsel.

– Wow, där sitter två ormrökar. Jättebra, den arten hade vi inte, det blir nummer 43. Om man tittar på dem med kikare ser man att de har som ett smil, en glad mun, på bröstet och därför är de lätta att artbestämma.

Gigi bubblar på om andra fåglar laget sett under dagen: korsnäbb, större och mindre, havsörn, duvhök, tallita och varfågel, en art som bor i norra Sverige men som övervintrar längre söderut. Även en strömstare har skådats.

– Strömstare är kul för den vill ha strömmande vatten och det har vi inte här på Ekerö. Normalt finns den därför inte här men sedan några år är

3 tips för en flygande start

1 Kikare
Fågelskådandet blir mycket roligare med kikare. Bra handkikare finns från cirka 1 000 kr och uppåt. Tänk på att den måste vara väntad.

2 Fågelbok
Du behöver en fält-handbok, till exempel *Fågelguiden* (Bonnier Fakta 2010) eller *Fågelboken: 200 svenska fåglar* (Fortuna 2016). Fågelläten kan man hitta på hemsidor och appar.

3 Förening
Gå med i en förening, där får du mycket hjälp med bra platser och vilka arter som kan finnas där. Rapphönan (för kvinnor, kolla Facebook) och www.birdlife.se (regionala och lokala föreningar).

det en som brukar övervintra på några holmar här, säger Gigi.

I bilen berättar Gigi med lysande ögon och stora gester om glädjen i fågelskådningen. Man vet aldrig vad som kommer att hända eller vad man kommer att få se.

– Det finns ingen förutsägbarhet. Det är lika spännande varje gång. Man känner ett pirr, en skön känsla i maggropen, när man ska ut.

Gigi tycker också att fågelskådningen är ett fantastiskt bra sätt att komma ut i naturen året runt, koppla av och släppa allt som har med jobb och vardag att göra.

– Man är så otroligt fokuserad när man är ute och skådar. Det går fort! Fåglarna flyger fram och tillbaka och man ska hinna artbestämma. "Hann du se näbben? Fanns det något lite vitt på vingen?"

I ett trädbevuxet kärr intill vassen nära vattenlabbet hoppas laget på att hitta vattenrall, en ganska ovanlig art. Gigi tar några kliv ut bland träden och halar fram sin telefon. För att få vattenrallen, som förhoppningsvis finns någonstans i närheten att ge sig till känna spelar hon upp ett låte från en inspelad vattenrall. Lagmedlemmarna står blickstilla och kupar händerna bakom öronen en stund.

Men nej, ingenting. Först när Gigi börjar trassla sig upp ur våtmarken hörs det efterlängtrade ljudet. En vattenrall svarar på lockropet. Kvinnorna jublar.
– Men nu får vi skyn-da oss, annars hinner vi inte till klockan två, säger Marianne och ökar steglängden.

Med fyra minuter till godo rullar laget in till samlingsplatsen. Lagets 51 arter räcker till en delad förstaplats.

– Det blev ett riktigt bra arttrace i år, sammanlagt såg alla lagen 60 arter! säger Gigi nöjt. ■

Börja skåda!

■ **Är du sugen** på att börja med fågelskådning finns många möjligheter. Du kan förslagsvis gå med i Rapphönan, Birdlife eller någon lokal, fristående förening. Sök på internet efter en förening eller ett nätverk nära dig!